

Zlepšení vodního hospodářství krajiny v oblasti jezera Stechlin

HOSPODAŘENÍ
S VODOU V KRAJINĚ/
OCHRANA MOKŘADŮ

Průzračně čistá jezera, zvýšení hladiny podzemní vody, zamokření rašelinišť, prostupnost, přeměna lesa, EU-LIFE-projekt

Jedinečná rozmanitost jezer, rašelinišť a vodních toků v oblasti jezera Stechlin byla narušena eutrofizací a poklesem hladiny podzemních vod. V rámci evropského projektu LIFE byla na vodních tocích a jejich okolí provedena různá sanační opatření v kombinaci s lesnickými, rybářskými a turistickými plány hospodaření. Díky těmto opatřením by se měla trvale zlepšit **jakost vody v tocích i celkový vodní režim krajiny, rašeliniště a rašeliništní lesní porosty by měly být znovu zamokřeny a vodní toky revitalizovány.**

(1) Viditelně zvýšená hladina podzemní vody u Teufelssee

Oblast

Oblast okolí jezera Stechlin leží na severu spolkové země Braniborsko mezi Rheinsberg a Fürstenberg. Charakter krajiny, která je součástí souvislé Meklenburské jezerní plošiny, je utvářen rozsáhlými lesy, velkým počtem průzračných jezer a mnoha rašeliništi chudými na živiny, i morfologicky rozmanitými vodními toky. Projektová oblast zahrnuje 9400 ha, z toho 7400 ha tvoří lesy a 1200 ha jezera.

Povodí a spolková země: Labe; Braniborsko / Meklenbursko-Přední Pomořansko

Koordinační území: Havola; projektová oblast Horní Havola

Iména vodních útvarů: jezero Stechlin, jezero Roofen, Polzowkanal, Kleiner Rhin, Döllnitz a další
Typ vodního toku podle LAVA: Typ 13 „Karbonátová jezera s malým povodím“ (jezero Stechlin), Typ 21 „Vodní toky ovlivněné odtokem z jezer“ (Polzowkanal) a jiné.

Zařazení v systému hodnocení očekávaných výsledků podle RSV: dosažení cíle pravděpodobné (jezero Stechlin)

Ochranný status: přírodní chráněná oblast, Evropsky významná lokalita (EVL) a ptačí oblast „Stechlin“; částí území náleží k EVL „Polzowtal“ a „Rheinsberger Rhin und Hellberge“

Podnět

Ochranný status území nestačil plně kompenzovat důsledky lidské činnosti v minulosti. Historická výstavba kanálu Polzowkanal pro splavování dřeva, stavba jaderné elektrárny Rheinsberg, těžba dřeva a různá odvodňovací opatření kvůli zemědělskému využití vedly k negativním změnám vodního režimu v povodí (pokles hladiny podzemní vody a hladiny jezer). Na celém území Braniborska je situace s podzemní vodou tak napjatá a splňuje předpoklady k vyhlášení rizikového stavu. Vnosy živin ze zemědělsky využívaných ploch, rybářství a okolních sídel a pokles hladiny podzemní vody způsobily **zrychlenou eutrofizaci** mnoha vodních útvarů. Vzhledem k tomu, že mnohé **oblasti schopné přirozeně zadržovat vodu** byly vysušeny, ztratily tak svou retenční funkci a nejsou schopny vnosy živin regulovat. Tyto látky byly dlouhou dobu vázány v rašeliništi, jejím rozkladem se však znovu uvolnily.

(2) Po změně hospodaření a opětovném zamokření zde probíhá přírodní sukcese

Cíle

Hlavním cílem projektu je **zlepšení vodního režimu krajiny** zvýšením hladiny podzemní vody a hladiny jezer, zlepšení jakosti vody ve vodních útvarech, obnova zamokření rašelinišť a rašeliništních lesních porostů a v neposlední řadě revitalizace vodních toků.

Opatření

V rámci evropského projektu EU-LIFE „Stechlin“ byla na vodních útvarech a jejich okolí provedena různá opatření, a to v kombinaci s lesnickými, rybářskými a turistickými hospodářskými plány pro oblasti vodních útvarů, lesů, rašelinišť a luk.

(3) *Obtokový kanál v místě přehrazení jezera Roofensee zajišťuje prostupnost pro vodní organismy*

Patří k nim:

- přehrazení a udržování vodní hladiny na území o celkové ploše jezer 833 ha a revitalizace vodních toků;
- zlepšení kvality vody a vodních toků propojených s jezery díky zvýšení objemu vody v přehrazených jezerech, hromadný odlov bentofágních druhů ryb, redukce vnosu živin do jezer a vodních toků chudých na živiny uzavřením odvodňovacího kanálu, kontrola odpadních jam a výstavba veřejné toalety;
- vypracování hospodářských plánů se znaleckým posudkem ke stavu vodních útvarů, doplněné o plány opatření pro jednotlivé vodní útvary;
- obnova líhně pro síhovitě ryby na jezeře Stechlin s cílem osadit čistá jezera autochtonní faunou;
- vytvoření biologické prostupnosti v kanále Polzowkanal a zprůchodnění hradičích objektů na jezerech Roofensee, Zechowsee a Großen Törnsee k podpoře biologické migrace a tvorbě sekundárních biotopů;

Zlepšení vodního hospodářství krajiny v oblasti jezera Stechlin

- obnova zamokření maloplošných rašelinišť o celkové ploše 17 ha, okolo 93 ha vlhkých luk a okolo 15 ha podmáčeného lesa v důsledku uzavření odvodňovacího kanálu, přehrazování, odstranění trubních propustí;
- zlepšení vodního režimu odstraněním smrků na asi 105 ha rašelinišť a kosení podmáčených luk (asi 16 ha);
- výkup 214 ha vodní plochy jezer (Peetschsee, Zechowsee, Zeutensee, Kölpinsee, Köpernitzsee), 10 ha luk a 3 ha lesů s cílem prosadit odlišný způsob rybníkářského hospodaření, opatření pro utváření biotopů a kvůli realizaci celkové koncepce rezervace;
- lepší evidence vodní bilance a
- práce s veřejností a informování návštěvníků.

(4) Zmlazování náletovými buky – řízená přeměna lesa u jezera Teufelssee

Aktéři / postup

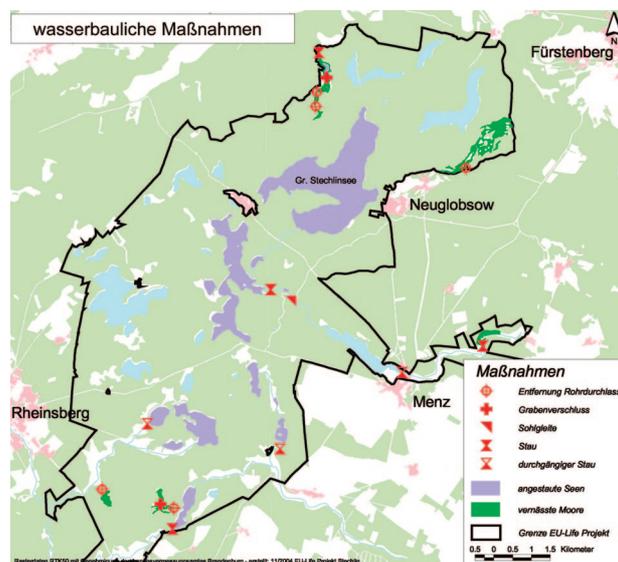
Projekt probíhal od března 2001 do prosince 2005. Před provedením samotných opatření směřujících k obnově zamokření a zvýšení hladiny jezer musela proběhnout čtyři určovací řízení projektu, jedno schvalovací řízení projektu a čtyři vodoprávní schvalovací řízení. U třech opatření postačil souhlas vlastníků pozemků. Iniciátorem projektu byl projekt EU-LIFE– Stechlin, dalšími účastníky byli Správa přírodního parku Stechlin-Ruppiner Land Zemského úřadu pro životní prostředí Braniborsko, Lesnický úřad Templin, nadace Fond Ochrany Přírody Braniborsko a zájmový spolek Přírodní krajina Stechlin a Menzer Heide.

Náklady/ financování

Náklady činily celkem 1,91 mil. eur, z toho 60 % bylo uhrazeno z prostředků projektu EU-LIFE a 40 % spolkovou zemí Braniborsko formou bezplatných služeb partnerů projektu: Lesnického úřadu Templin a Fondu Ochrany Přírody Braniborsko.

Výsledky / hodnocení

Díky detailnímu plánování a vědeckému přístupu se podařilo na místech z hydrologického hlediska „**klíčových**“ provést radikální opatření, jako je odstranění staveb, což může mít v budoucnu efektivní účinky. Vedle stavebních opatření byla snaha zohlednit všechny prvky, které ovlivňují kvalitu a kvantitu vody. Mezi ně patří kromě lesnických a rybníkářských **plánů hospodaření** také intenzivní **práce se širokou veřejností**. Také důsledná příprava a organizace před zahájením všech opatření přispěly k předcházení nebo zmírnění konfliktů. Takovýto postup je dobrým příkladem aktivního managementu ve středně velkém povodí. **Konflikt:** Odstavená jaderná elektrárna, jejíž likvidace probíhá od roku 1990, omezuje úroveň dosažitelných stavů hladiny podzemní vody. Likvidace by měla být dokončena do roku 2011, následně by mohl být stav vody v místě odtoku z přehrazovaných jezer Stechlinsee a Nehmitzsee navýšen o dalších 15 cm.

(5) Přehled nejvýznamnějších opatření vodních staveb v období 2001–2005

Kontakty

Přírodní park Stechlin-Ruppiner Land
Am Friedensplatz 9
16775 Stechlin, OT Menz
Tel.: 033 082 / 407 –0
Fax: 033 082 / 407 –15
Dr. Mario Schruppf

Lesnický úřad Templin / Vrchní lesnický úřad Menz
Vietmannsdorfer Straße 39
17268 Templin
Tel.: 039 87 / 20 750
Fax: 039 87 / 20 75 49
forst.templin@afftp.brandenburg.de
Hagen Mikuszeit

Fond Ochrany Přírody Braniborsko
Lennestraße 74
14471 Potsdam
Tel.: 0331 / 971 64 70
Fax: 0331 / 971 64 77
www.naturschutzfonds.de
Manfred Lütkepohl

Přeloženo z německých „Steckbriefe zur WRRL – Umsetzung“ od Grüne Liga e.V.
Zdroj obrázků: baeren & fuss (Karte); Andreas Jost (1)-(4); EU-LIFE-Projekt Stechlin, Anke Hollerbach (5)
Redakce: Michael Bender, Tobias Schäfer, Holger Lengsfeld, Andreas Jost, Alexandra Gaulke, Katrin Kusche
Přeložila: Katerina Kolaříková
Upravila: Květa Šimková, Tereza Dvořáková

Arnika
Program Ochrana přírody
Ing. Jana Vitnerová
Chlumova 17, 130 00 Praha 3
Tel/fax: 222 781 471, 222 782 808
E-mail: priroda@arnika.org
www: priroda.arnika.org

Projekt „Best practice“ příklady z Německa a České republiky“ je financován Spolkovým ministerstvem životního prostředí a Spolkovým úřadem pro životní prostředí. Tyto instituce nenesou žádnou zodpovědnost za správnost a úplnost údajů ani případné narušení práv třetích osob. Názory vyjádřené v textu nemusí odpovídat názorům těchto institucí.

GRÜNE LIGA e.V.
Bundeskontaktstelle Wasser
Prenzlauer Allee 230
10405 Berlin
Tel.: +49 30 4433 91 -44 Fax: -33
E-Mail: wasser@grueliga.de
Internet: http://www.wrri-info.de